ESTRUCTURA DE CLASSES I VOT A L'EXTREMA DRETA A LA REPÚBLICA FRANCESA

Grau en Ciències Polítiques i de l'Administració

Curs acadèmic 2018-2019

Autor: Jaume Cantero Guerrero

“*Goebbels al costat d’aquests payos capitalistes,*
un payaso amb xancles.”

At Versaris, grup de rap català

“*Marine,*
Regarde-nous,
On est beau.
On vient des 4 coins du monde
Mais pour toi on est trop.
Ma haine est immense quand je pense à ton père.
Il prône la guerre quand nous voulons la paix.
Donc j'emmerde...
J'emmerde...
J'emmerde qui?
Le Front National!”

Diam’s, rapera i cantautora
francesa d’origen grec-xipriota

RESUM

L’auge a nivell global de l'extrema dreta és un tema d’atenció en els darrers anys pel que fa a l’èxit del discurs i la crisi dels postulats liberals i socials que gaudien d’important recolzament des de la fi de la Segona Guerra Mundial. Tot i que la causa d'aquest fenomen és multifactorial, aquest treball ha buscat centrar-se en l'efecte de l'estructura de classes sobre la incidència de l'extrema dreta i el seu triomf electoral al cas de la República francesa. La classe, l’estatus social, la posició dins del mercat de treball, el gènere i els immigrants són factors tinguts en compte en l’anàlisi amb regressions i suport bibliogràfic. Si bé la hipòtesis principal posava el focus en el paper de les classes més privilegiades, els resultats demostren que els bons resultats provenen d’una transversalitat de classe en un moment populista.

Índex

1. Introducció 1
1.1. Pregunta de recerca 1
1.2. Rellevància 1
1.3. Context teòric 2
1.4. Objectius 2
1.5. Estructura 2
2. Marc teòric 3
2.1. Extrema dreta 3
2.2. Classe 5
3. Metodologia 8
3.1. Hipòtesis 8
3.2. Definició de l'estudi i les dades 9
3.3. Variables 11
3.4. Eines d'anàlisis 11
4. Anàlisi 13
4.1. Classe 13
4.1.1. Le Pen 13
4.1.2. Dupont-Aignan 14
4.1.3. Le Pen i Dupont-Aignan 15
4.2. Gènere 16
4.2.1. Le Pen 17
4.2.2. Dupont-Aignan 18
4.2.3. Le Pen i Dupont-Aignan 19
4.3. Origen 21
4.3.1. Le Pen 21
4.3.2. Dupont-Aignan 23
4.3.3. Le Pen i Dupont-Aignan 24
5. Conclusions 26
6. Bibliografia 30

Índex de taules

Taula 1. Esquema de classes socials per Erik Olin Wright 6
Taula 2. Les categories socioprofessionals de Desrosières i Thévenot 7
Taula 3. Categoria socioprofessional i classe per Insee, Wright, Desrosières i Thévenot 10
Taula 4. Definicions de les variables del nivell d'estudis i la relació amb el treball 11
Taula 5. Variables de l'anàlisi de dades 12
Taula 6. Regressions sobre el vot de classe a Le Pen 14
Taula 7. Regressions sobre el vot de classe a Dupont-Aignan 15
Taula 8. Regressions sobre el vot de classe a Le Pen i Dupont-Aignan 16
Taula 9. Regressions sobre el vot a Le Pen per gènere 17
Taula 10. Regressions sobre el vot a Dupont-Aignan per gènere 19
Taula 11. Regressions sobre el vot a Le Pen i Dupont-Aignan per gènere 20
Taula 12. Regressions sobre el vot a Le Pen per origen 22
Taula 13. Regressions sobre el vot a Le Pen per origen 23
Taula 14. Regressions sobre el vot a Le Pen i Dupont-Aignan per origen 24

1. Introducció

A dia d'avui s'està produint un auge a nivell global de l'extrema dreta. Tot i que la causa d'aquest viratge és multifactorial, he buscat centar-me en l'efecte de l'estructura de classes sobre la incidència de l'extrema dreta i el seu triomf electoral: s'analitza la importància de l'estructura de classes i factors relacionats amb l'estatus social, com l'educació i la posició al mercat de treball, així com la situació de les dones i els migrants. Són elements a tenir en compte pel que fa a l'èxit del discurs extrem dretà i la crisi dels postulats liberals i socials que gaudien d'important recolzament des de la fi de la Segona Guerra Mundial. A més, tenint en compte que l'estudi es basa en el cas francès, un país capitalista amb relacions de producció i poder que s'estructuren en classes, he partit dels postulats d'Erik Olin Wright sobre la classe i la relació amb la política i el poder, aplicant al cas d'estudi un anàlisi quantitatiu i la posterior avaluació qualitativa.

1.1. Pregunta de recerca

La investigació va sobre l'auge a nivell francès de les forces electorals que estan a la dreta dels partits democratacristians o conservadors-liberals (dreta tradicional), a partir de l'anàlisi de classes als territoris en relació amb els vots obtinguts per aquestes forces. A partir d'aquests primers elements puc definir la pregunta d'investigació així: ***"Les diferències de vot a l'extrema dreta entre els diferents departaments de la República Francesa tenen relació amb les diferències en la estructura de classes d'aquests departaments?"***

1.2. Rellevància

Pel que fa a l'extrema dreta (ultradreta, dreta radical, dreta populista...) hi ha una motivació generalitzada a la societat: tant per la càrrega pel que fa a experiències passades, la memòria històrica, així com per la seva irrupció de nou com a actor polític rellevant; ja sigui per formes d'incidir fàcils de reconèixer, com és el discurs políticament incorrecte i postulats en contra de certs col·lectius, com pels matisos tant en l'acció política institucional com en l'acció política de carrer. De l'auge d'aquests agents electorals es desprenen explicacions de molts tipus i segurament les causes de l'actual viratge de la centralitat de l'espectre polític sigui multifactorial. Especialment ara, en l'era de la postmodernitat, on les identitats es multipliquen i les motivacions del vot són cada cop més dispars i les capacitats dels partits per assolir un discurs que arribi a un conjunt el màxim ampli possible de votants és més complicat. Per això sembla que el vot de classe ha deixat de tenir interès o simplement s'ha traslladat a un tema merament d'ingressos. Tot i això, el sistema que estructura la societat segueix sent el mateix, el capitalisme, i el pes de les classes segueix sent cabdal per descriure

molts aspectes i transformacions socials. Cal, per tant, estudiar l'estructura de classes en relació d'un fet global com l'auge de l'extrema dreta.

1.3. Context teòric

En el tema de la classe, em basaré en Erik Olin Wright, sociòleg especialitzat en l'estructura de classes. L'estructura de classes que desenvolupa a *Clases* (1994) es basa en 12 posicions que es determinen a partir de la possessió de 3 béns: mitjans de producció (mecanismes d'explotació i dominació), control de la organització (mitjans d'acaparament d'oportunitats) i qualificacions (mecanismes i condicions de vida individuals). A part, és interessant tenir en compte aquest autor, a part de per la seva rellevància, també per la capacitat per tal d'inserir en la seva pròpia teoria vessants de corrents que no li són "propis": si bé ell es considera neomarxista, inclou elements dels anàlisis sociològics weberians i dialoga amb altres sociòlegs sobre la teoria de classes contínuament, com a *Comprender las clases sociales* (2018). Pel que fa a l'extrema dreta, no hi ha una voluntat sobre discernir molt a nivell teòric sobre la definició i origen de tot el que es situa a la dreta de la dreta tradicional. L'extrema dreta, la dreta radical, l'*alt-right*, la dreta populista... l'he considerat en uns termes similars, amb la previsió de que en termes de classe no és absolutament rellevant aquesta diferenciació. Tot i així, em basaré en autors reconeguts que han estudiat tant a nivell internacional com localment a l'extrema dreta com és el cas de la Pipa Norris (2009), el Ferran Gallego (2007), el José Luis Rodríguez (2004) i el Bruno Larralde (2011), entre d'altres.

1.4. Objectius

El principal objectiu que estableix la pregunta d'investigació és discernir entre el tipus de comportaments similars o diferenciats de les estructures de classe entre els diferents territoris segons els vots a l'extrema dreta, com desenvolupo al següent apartat. A més, aprofundeixo en termes de gènere, possibles diferències entre homes i dones i el comportament electoral, així com amb el cas de l'origen, és a dir la població autòctona i l'efecte de la immigració.

1.5. Estructura

Els següents apartats desenvolupen en aquest ordre un marc teòric de la investigació, la metodologia emprada per fer el posterior anàlisis, la concreció dels resultats de l'anàlisi, per acabar amb les conclusions arribades a partir de l'anàlisi i la bibliografia emprada.

2. Marc teòric

Per fer l'estudi de classe sobre el suport a les forces electorals a la dreta dels partits de la dreta tradicional a França cal definir certs conceptes, sobretot el que entenem com a extrema dreta, tenint en compte el context de la República Francesa, i com a classe, partint dels postulats d'Erik Olin Wright.

2.1. Extrema dreta

Per començar, cal reconèixer que existeix una gran diversitat pel que fa a aquesta part de l'espectre polític, tant per la nomenclatura, com per certs trets discursius o de la política que es defensa, explicats en part per la tradició i el context de cada país. Es tracta de tipologies que passen pel nazisme, el feixisme, ideologies ultres o el nacional-populisme de dretes. Se les defineix en aquests termes i altres com la dreta radical, l'*alt-right* o la dreta populista (Gallego, 2007; Larralde, 2011; Norris, 2009; Rodríguez, 2004; Urbán, 2014), tot i que, com ja he comentat, no discerniré entre aquests tipus i les qualificaré com a *extrema dreta* com a posició en l'espectre polític i terme més aglutinador. En aquest sentit, difereixo de l'aposta de la Pipa Norris (2009) pel terme *dreta radical* en tant que aquest no és tan familiar en el llenguatge comú dels mitjans i la societat i l'argumentació que dóna per no fer servir el terme d'extrema dreta, com a referència a actors que van més enllà de la política institucional i democràtica/constitucional, justament sembla ser contradictòria amb el motiu d'atenció que sempre ha suscitat a la societat aquests moviments: l'amenaça als drets i acords que s'inclouen a les constitucions com la igualtat entre homes i dones o discursos d'odi que polaritzen i tensen l'ambient social, amb possibles actuacions d'odi. En aquest sentit, el terme inclou l'aglutinació de trets comuns per tal de fer un marc més concret. El primer tret a tenir en compte és la immigració i la resposta antiimmigració, xenòfoba i racista que travessa tots els partits d'extrema dreta. El segon tret consisteix en la projecció de l'enemic exterior i allò diferent en termes culturals, és a dir, la globalització cultural com atac a la cultura pròpia. En tercer lloc, la defensa d'un projecta nacional a ultrança, de forma identitària en front de l'enemic. I finalment, l'ús dels mitjans de masses (i cada cop més les xarxes socials) per posicionar-se en l'agenda política i ser presents contínuament a partir d'escandalitzar i fer un discurs políticament incorrecte que vehiculi la crispació i, en darrera instància, el vot protesta (Larralde, 2011; Rodríguez, 2004; Urbán, 2014).

El cas de l'extrema dreta francesa ha evolucionat històricament des del poujadisme de postguerra, així com de certs trets característics del gaullisme fins el punt de l'inici del *Front national* amb el Jean Marie Le Pen al capdavant durant diverses dècades (Gallego, 2007;

Rodríguez, 2004; Urbán, 2014) , així com l'experiència prèvia de l'Alain de Benoist (Larralde, 2011). Tot i així, hi ha un moment de ruptura en aquesta tradició, amb l'arribada a la direcció de l'actual líder del *Rassemblement national* (nom del *Front national* des de l'any 2018): la Marine Le Pen, filla del fundador del partit. A partir del 2011, en un context de crisi econòmica global, quan es fa càrrec del partit per antonomàsia de l'extrema dreta francesa, es comença a notar una pujança a nivell electoral que passa d'uns vots que no superaven la barrera del 10% a les darrers eleccions amb el seu pare, fins a arribar a passar a la segona volta de les eleccions presidencials a França amb una consecució de més del 20% en els tres darrers comicis electorals[1]. Això es dedueix en termes polítics, més enllà del canvi de la figura de la líder, a un canvi cap a una nova extrema dreta francesa que ha sabut apropiar-se dels trets identitari tant institucionals com dels carrers i un canvi en la mobilització (Bouron, 2016; Ivaldi, 2018).

Tot i no haver-hi un consens entre l'acadèmia sobre les principals causes sobre l'augment de l'extrema dreta en termes globals, hi ha una especial preponderància a posar el focus en els sistemes tant de partits com electorals (Larralde, 2011; Norris, 2009). En aquest sentit, al cas francès hi destaquen els efectes que s'han fet palesos en el moment que s'ha superat la barrera electoral: amb el canvi que va portar Le Pen, les relacions de l'espai de centre, centre-dreta i dreta, s'ha volatilitzat i ha tingut diferències amb les apostes finals per *les Républicains*, l'*Union pour un mouvement populaire* (UMP) (Ivaldi, 2018) i *Debout la France*, entre d'altres. Fins i tot, aquest últim partit, centrat en la figura de Nicolas Dupont-Aignan, un polític amb recorregut a les institucions i a partits de l'entorn de l'UMP, el podem categoritzar més pròxim als postulats de Le Pen que no pas on tradicionalment s'havia situat. A més, tot i no ser imprescindible, aquest viratge no ha suposat en cap cas una situació d'absoluta residualitat en termes electorals, arribant gaire bé a un 5% dels vots a les darreres eleccions presidencials, on Le Pen va assolir més d'un 20%. Per aquest motiu, no es pot obviar tampoc aquest actor en l'estudi.

Tot i això, hi ha postures que intenten anar més enllà dels aspectes contextuals com és el sistema electoral i de partits, afegint a la realitat detalls concrets com són les situacions dels col·lectius que formen els diferents països, en concret les bosses de desigualtat generades amb la globalització (Rama i Cordero, 2018). La crisi econòmica en un context globalitzat i l'afluent crisi migratòria són caldo de cultiu perquè l'extrema dreta s'aprofiti de la nostàlgia

[1] Dades del *Ministère de l'Intérieur de la République française*: https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats

d'un món millor idealitzat que no arriba ni cap altra força política és capaç de projectar com aquests partits (Simón, 2017). La immigració, però, no es motiu suficient, en termes generals, per argumentar una relació de l'augment d'aquesta i l'auge de l'extrema dreta (Davis i Deole, 2017). Cal destacar altres elements que no són tant considerats com és el benefici que li suposa a l'extrema dreta virar discursivament cap a l'esquerra en termes econòmics davant la situació de crisi econòmica (Harteveld, 2017; Mayer, 2018) o l'ús de la pujança del feminisme a la societat per treure redit polític (Downing, 2018; Scrinzi, 2017). Respecte això últim, destaca l'escletxa històrica que ha viscut el *Front national* en termes de gènere en el vot, tot i l'evolució que ha acompanyat a l'auge (Ainengay, Durovic i Mayer, 2018). Per tots aquests motius, no sembla un últim recurs el fet de valorar el perfil del votant de l'extrema dreta en termes de classe (Mayer, 2016) i molt menys en quina estructura social i de poder es situa aquests resultats electorals.

2.2. Classe

Tots els països estudiats àmpliament pels autors anteriorment citats estan sota les condicions del sistema capitalista, el qual reprodueix unes relacions tant de producció i propietat que determinen les posicions de poder dins de l'estructura de classe. Si bé als Estats Units, per exemple, es té molt en compte l'acció en termes electorals de les dones o els negres, la classe sol estar en un segon terme i en moltes ocasions només representada en termes de nivell de renda, que pot ser útil, però és insuficient. És per això que considero necessària una lectura més profunda i àmplia sobre l'estructura de classe en relació amb l'auge de l'extrema dreta, per veure si les reproduccions de les relacions socials que es donen dins dels diferents territoris de l'Estat francès són suficientment diferents per explicar processos electorals similars o no.

En termes de classe, he seguit els postulats teòrics i empírics de l'Erik Olin Wright, com a sociòleg especialitzat en l'estudi de classes i promotor de les "posicions contradictòries" com a mecanisme per deslliurar la teorització de l'estratificació de l'esquema classe mitjana-alta, mitjana i mitjana-baixa (Carabaña et al., 1995). L'estructura de classes que desenvolupa a *Clases* (1994) es basa en 12 posicions que es determinen a partir de la possessió de 3 béns: els mitjans de producció, com a mecanismes d'explotació i dominació; el control de la organització i la decisió política, com a mitjans d'acaparament d'oportunitats; i les qualificacions, com a mecanismes i condicions de vida individuals.

L'Erik O. Wright (2018) defineix la classe com una interacció de tres mecanismes consistents en: la classe i la desigualtat des de l'individu, en tant que estatuts i prestigi social per circumstàncies vitals; la classe i la desigualtat des de l'acaparament d'oportunitats, com a

tancament de les posicions socials amb certs beneficis i exclusió dels altres; i la classe i la desigualtat des de l'explotació i la dominació, com a localització dins d'aquests tipus de relacions, és a dir possessió i control dels mitjans de producció. També es preocupa tant de la interacció de la classe amb la política i els seus resultats, com amb altres vessants i eixos que produeixen desigualtats, com són el gènere o la raça, elements a tenir en compte a l'hora d'entendre el comportament del cos social (Carabaña et al., 1995).

Taula 1. Esquema de classes socials per Erik Olin Wright

Béns de mitjans de producció

Propietaris	*No propietaris*				
Burgesia	Directius experts	Directius semititulats	Directius no titulats	+	
Petits patrons	Supervisors experts	Supervisors semititulats	Supervisores no titulats	*>0*	**Bens d'organització**
Petita burgesia	No directius experts	Obrers semititulats	Proletaris	-	
	+	*>0*	-		

Bens de qualificació

Font: Elaboració pròpia a partir de Clases (Wright, 1994).

És interessant tenir en compte aquest autor, a part de per la seva rellevància, també per la capacitat per tal d'inserir en la seva pròpia teoria vessants de corrents que no li són "propis": si bé ell es considera neomarxista, inclou elements dels anàlisis sociològics weberians i dialoga amb altres sociòlegs sobre la teoria de classes contínuament (Wright, 2018).

Tot i això, com ja he avançat, aplicar directament el mètode d'estudi postulat per Wright en termes quantitatius és molt complex per la manca de dades recollides de la forma que ho precisa aquest tipus d'anàlisi. És per aquest motiu que he cercat alternatives que siguin derivades de les posicions de l'estatunidenc, el més properes possibles, però que permetin apropar-se alhora al cas francès. En aquesta cerca he acabat trobant una definició de classe prou adient per satisfer les exigències autoimposades. Desrosières i Thévenot (2002) a "*Les catégories socioprofessionnelles*" fan una categorització que té en compte tant la capacitat adquisitiva derivada de la força de treball que es ven en una categoria ocupacional, així com el nivell d'estudis requerits i les condicions de treball, i la posició en la presa de decisions

dins de l'empresa, institució o organització. D'aquí se'n deriven uns grups socioprofessionals que s'aproximen molt a com es recullen les dades a França a l'hora de fer estudis socials.

Taula 2. Les categories socioprofessionals de Desrosières i Thévenot

Categories	Exemples d'ocupacions	Comentari
Ocupacions d'alta qualificació	Treballs intel·lectuals, alts directius i administradors, metges, professionals independents, enginyers	Treballs de salaris alts amb qualificacions per sobre de la mitjana
Ocupacions intermèdies	Professors de primària, tècnics especialitzats, supervisors, treballadors socials i de la salut, directius i administratius intermedis, clergat	
Venedors i empleats	Treballadors a tendes, funcionaris, policia i militars, administratius del sector privat, ventes i serveis personals directes	Treballs de salaris baixos, condicions de treball dures i amb risc per sobre de la mitjana d'acabar a l'atur
Treballadors manuals	Especialitzats, no especialitzats i treballadors agrícoles	
Agricultors	Negocis agrícoles de diferents mides	Treballadors per compte aliena, incloent diferents situacions socials (mida del negoci,...), però amb característiques comunes (gestió del propi negoci,...)
Autònoms	Auto empleats d'empreses comercials, negocis i artesania (propietaris de tendes, negocis, indústria artesanal, treballadors per compte aliena)	
Grup inactiu	Inactivitat econòmica: estudiants, reclutes, pensionistes per invalidesa, actualment no treballant per causes alienes al mercat de treball o jubilació	No treballadors (excepte retirats i aturats que poden classificar-se per les ocupacions anteriors)

Font: elaboració pròpia a partir de Les catégories socioprofessionels (Desrosières i Thévenot, 2002).

3. Metodologia

Aquest treball pretén discernir sobre la pertinença de l'estudi de classes per tal d'explicar el comportament electoral, centrant-nos en el vot de l'extrema dreta com a fenomen d'interès creixent. A més, aquesta associació s'ha fet servir per part de diferents actors i partits polítics en el seu discurs: des dels que assignen la pujança de l'extrema dreta a un comportament d'insatisfacció de les classes més empobrides socialment, fins als que neguen cap tipus de comportament electoral per part de la classe, invisibilitzant la capacitat d'acció col·lectiva de certs estrats socials en el mercat de les eleccions i reduint-ho a una qüestió de consum aspiracional i netament individualista. En el meu cas no pretenc negar un component d'acció individual en el vot, el qual és obvi que existeix i està àmpliament estudiat (Lewis-Beck, 2007; Lubbers, 2000; Steenbergen, 2010), ni invalidar l'estudi de l'acció d'altres col·lectius, ja sigui per raó de gènere, racial o d'altres, sinó centrar-me en les diferents estructures de classes segons una visió aproximada a Erik Olin Wright, adaptada al cas francès i a una operacionalització possible.

També cal destacar l'elecció de les comunes com a unitat d'estudi, en tant que són suficientment concretes alhora que nombroses per tenir una mostra de dades nombrosa i aporti una lectura el màxim propera a la realitat. Es tracta de 35.323 comunes de la França metropolitana: s'exclouen les comunes dels departaments d'ultramar, així com aquelles que ni tan sols el *Ministère de l'Intérieur du Gouvernement de la République française* en facilita dades (a la França Metropolitana hi ha al 2015 36.529 comunes, segons dades del mateix ministeri). Finalment, com ja he comentat, no és un estudi concret en una direcció de causa-efecte, és a dir, no pretenc cercar una explicació única del vot a la dreta de *les Républicains*, sinó una explicació relacional, a més d'ampliar l'estudi en la mesura de lo possible de la mà d'altres factors, basant-nos en la tesis de la interseccionalitat (Davis, 2004; Hochschild, 2001). Per tant, com a resultat de l'estudi no hi ha una conclusió de causalitat d'un cert vot, sinó una sèrie d'observacions relacionals i d'associació el més completa possible.

3.1. Hipòtesis

A partir del plantejament fet fins ara, sostinc la hipòtesis principal consistent en que *a major proporció de classes amb possessió de mitjans de producció, amb alt estatus i nivell d'estudis o en posicions de decisió rellevants als llocs de treball, major proporció de vot a l'extrema dreta*. Això entenc que és així per un motiu netament ideològic i de condicions socials: les classes que se surten més beneficiades dels postulats de les tesis de l'extrema dreta no són pas

les classes més populars, pel que viuen, pel que pateixen i pel que comparteixen. En tot cas, és una hipòtesis a demostrar o desmentir.

A part, per l'anàlisi d'origen i gènere, per una banda sostinc que *a major proporció de població migrant amb classes menys afavorides, als departaments es registren majors percentatges de vot a l'extrema dreta*, en tant que és al votant amb dificultats i/o descontent amb el sistema actual més fàcil de convèncer que una realitat palpable com és la presència de la població migrant, és una causa del malestar o frustració que pateixen. I per l'altra banda, *no hi ha diferències entre el comportament de les classes entre homes i dones respecte el vot a l'extrema dreta*. En aquest sentit, pel que fa a un major vot d'una determinada classe on hi ha més dones no tindria rellevància substancial, al meu parer, perquè al cas francès l'extrema dreta compta amb un lideratge nítidament femení -la candidata presidencial és la Marine Le Pen- i el discurs no és tant agressiu amb el feminisme i el paper de les dones com en d'altres casos com l'extrema dreta.

3.2. Definició de l'estudi i les dades

Per tal d'avançar amb el treball, ara definiré quin tipus d'estudi és precís fer per tal de validar les hipòtesis, incloent les dades necessàries, les limitacions i les eines metodològiques que he fet servir.

En primer lloc, entenc que l'anàlisi té un clar component quantitatiu que pretén explicar una variable dependent en funció d'altres variables, independents. Tot i així, he ampliat la visió més enllà dels resultats quantitatius als que he arribat, a partir d'anotacions qualitatives que arribin on les dades per si mateixes no han sigut capaces de donar informació clara. Parlo, per exemple, de si en un territori hi ha un partit important d'àmbit regional que pogués diluir l'efecte de l'estudi en l'eix esquerra-dreta, cal especificar amb precisions bibliogràfiques d'experts, així com històriques i culturals que expliquessin aquests fets a l'hora d'analitzar els resultats. Per tant, es tracta d'un estudi mixt, amb pes important de l'anàlisi quantitatiu i descriptiu.

Per tal de fer el processament de les dades, el que he necessitat fonamentalment és la obtenció d'aquestes, de tal forma que he tingut una base de dades suficientment consistent com per poder fer els anàlisis necessaris per arribar a les conclusions sobre les hipòtesis. Aquesta base de dades, després de pensar si seria millor partir d'unes dades que cada cas d'estudi fos un individu a nivell d'enquesta amb una mostra de la població o que cada cas fos una comuna amb una mostra que sigui la totalitat de la població, he optat perquè és millor la segona opció, com ja he avançat anteriorment. És així en tant que la única base de dades que he trobat del primer tipus era la *European Social Survey* i, donat que el nombre de casos que parlen sobre

el seu vot són 500 persones, no em permetria fer l'estudi amb la profunditat que ho vull fer, ni fer les comparatives, les quals són la base essencial del treball d'investigació. En canvi, les dades que aporta l'*Institut national de la statistique et des études économiques* (a partir d'ara Insee), tot i la limitació de no ser unes dades individualitzades, m'aporta dades oficials tant de les proporcions de les classes a cada territori o la distribució per classe per raó de gènere i origen. Per tant, l'anàlisi finalment és a partir de les dades locals de l'Insee, recollides al 2015 al *Recensement de la population* (cens de població) -publicades l'any 2018- i les dades oficials de les Eleccions Presidencials a la República de França de 2017, aportades pel *Ministère de l'Intérieur du Gouvernement de la République française*. Tot i no ser la situació ideal, entenc que davant la impossibilitat d'adquirir unes dades amb menys diferència temporal o coetànies, donat que el caràcter de les classes a França no ha tingut un canvi substancial en aquest temps de diferència, com podria haver estat pel patiment d'una guerra, amb altes defuncions o migracions, amb el conseqüent canvi estructural, podem salvar aquesta limitació tot i ser conscients de que no és la situació idònia. A part, cal destacar que com que la comuna és la unitat d'anàlisi, la mostra compta amb més de 35000 casos, el que facilita molt la lectura de l'anàlisi per aquest treball.

Finalment, pel que fa a les dades, també s'ha de tenir en compte que el cens de l'Insee no recull les dades exactament per les categories socioprofessionals que Desrosières i Thévenot, però s'aproxima molt. A la taula 3 es veuen les relacions entre categories de l'Insee, les categories de Desrosières i Thévenot, així com les classes de Wright.

Taula 3. Categoria socioprofessional i classe per Insee, Wright, Desrosières i Thévenot

Insee	Desrosières i Thévenot	Wright
Explotadors agrícoles	Agricultors	Burgesia, petits patrons i petita burgesia
Artesans, comerciants, empresaris	Autònoms	
Alts directius	Ocupacions d'alta qualificació	Directius experts, supervisors experts i directius semititulats
Professionals intermedis	Ocupacions intermèdies	Directius semititulats, directius no titulats i supervisors semititulats
Empleats	Venedors i empleats	No directius experts, supervisors no titulats i obrers semititulats
Treballadors / obrers	Treballadors manuals	Obrers semititulats i proletaris
Jubilats	Grup inactiu	-
Altres inactius		

Font: elaboració pròpia a partir de Classes (Wright, 1994), Insee (2018) i Les catégories socioprofessionels (Desrosières i Thévenot, 2002).

Com es pot veure, les dificultats per encabir els dos primers models amb el de Wright són evidents, així com una exclusió per part d'aquest dels grups inactius en el seu anàlisi. Per tal d'incidir més en un possible model el màxim de proper possible al de Wright, hem tingut en compte les dades relatives al nivell d'estudis i la relació amb el treball. A la taula 4 podem trobar les especificacions sobre els nivells d'estudis i la relació del treball.

Taula 4. Definicions de les variables del nivell d'estudis i la relació amb el treball

Nivell d'estudis	
Títol	**Descripció**
Estudis superiors	Estudis universitaris
Batxillerat	Batxillerat i cicles superiors
CAP o BEP	Formació professional mitjana
BEPC o menys	Graduat escolar o menys
Estudiants majors de 15 anys	*Per la immigració no hi ha dades per nivells d'estudis i es valora el nombre d'estudiants en edat de treballar

Relació amb el treball	
Títol	**Descripció**
Assalariats	Treballadors actius amb salari empleats, no propietaris
No assalariats independents	Propietaris no assalariats amb pocs treballadors, petits autònoms
No assalariats ocupadors	Propietaris empleadors de treballadors per fer la feina
Aturats	Persones actives a l'atur
Treballadors a la llar	Persones actives però que no estan al mercat laboral formal, ja que treballen en feines de cura i reproductives a la llar

Font: elaboració pròpia a partir de l'Insee (2018).

3.3.Variables

Pel que fa a les variables que anteriorment esmentava, a la taula 5 trobem la descripció d'aquestes, les que faré servir com a indicadors de l'anàlisi quantitatiu.

Si bé de les variables de la "categoria socioprofessional" estan directament relacionades amb les hipòtesis proposades, les variables relatives al "nivell d'estudis" i la "relació amb el treball" les he afegit en tant que aporta un punt extra d'informació relacionat amb la classe social segons com la defineix Erik Olin Wright. També destacaria que en tots els casos, he fet servir les dades en termes relatius sobre el total, en tant que els valors absoluts, amb diferents territoris amb diferències substancials de població, distorsiona l'estudi que volem fer que són comportaments relacionals.

3.4. Eines d'anàlisis

Finalment, pel que fa a les eines metodològiques d'anàlisis, a part de les qualitatives, de les quals ja he esmentat algun exemple i aniran en funció dels resultats de l'anàlisi quantitatiu, he realitzat un estudi de diferents regressions lineals múltiples amb el programari lliure *R Studio*. Primer, m'he assegurat de poder treballar les dades, en el sentit de veure els comportaments de les variables independents amb les diferents variables independents, així com que compleixin una mínima normalitat, tot i que, donades les limitacions del treball pel que fa al temps i l'extensió d'aquest, la revisió completa i exhaustiva de les dades suposaria un treball

de fi de grau en si mateix. Es per això, com deia, que em conformo amb garantir un mínim de sentit en la creació dels models, així com garantir una similitud suficient entre els estàndards per tal de realitzar la comparativa entre els diferents grups a estudiar (dones-homes i immigrants-autònoms). Per tant, tindrem en compte per l'anàlisi final, tant els coeficients de cada variable, pel que fa al sentit i la magnitud de l'efecte[2]; com els nivells de significació d'aquests coeficients i dels models en sí, i el R^2 per veure fins a quin punt els models expliquen les variables dependents d'estudi (el vot).

Taula 5. Variables de l'anàlisi de dades

Variable	Categoria	Tipus
Percentatge de vot a Marine Le Pen	Vot	Depenent
Percentatge de vot a Dupont-Aignan		
Suma del percentatge de vot a Marine Le Pen i Dupont-Aignan		
Percentatge d'explotadors/es agrícoles	Categoria socioprofessional	Independent
Percentatge d'artesans/es, comerciants, empresaris/es		
Percentatge d'alts/es directius/ves		
Percentatge de professionals intermedis/es		
Percentatge d'empleats/des		
Percentatge de treballadors/es i obrers/es		
Percentatge de jubilats/des		
Percentatge d'altres inactius/ves		
Percentatge amb estudis superiors	Nivell d'estudis	
Percentatge amb Batxillerat		
Percentatge amb CAP o BEP		
Percentatge amb BEPC o menys		
Percentatge d'estudiants majors de 15 anys	Treball (immigració)	
Percentatge d'assalariats/des	Relació amb el treball	
Percentatge de no assalariats/des independents		
Percentatge de no assalariats/des ocupadors/es		
Percentatge d'aturats/des		
Percentatge de treballadors/es a la llar		

Font: elaboració pròpia.

[2] Es consideren com a significatius els coeficients amb nivells de significació ***p<0,1***, representats en negreta a les taules.

4. Anàlisi

En aquest apartat presentaré els resultats de l'anàlisi en tres claus, les tres hipòtesis: primer, desenvoluparé l'anàlisi de classe per vots a Le Pen, Dupont-Aignan i la suma dels dos; després, desenvoluparé l'anàlisi comparatiu per les mateixes categories, entre homes i dones (gènere) i, finalment, entre immigrants i autònoms. Cal destacar que, donat que l'estudi l'he centrat en l'extrema dreta en torn a Le Pen, l'anàlisi seguirà aquesta centralitat.

4.1. Classe

En aquest punt es pretén resoldre la validesa de la hipòtesis *"a major proporció de classes amb possessió de mitjans de producció, amb alt estatus i nivell d'estudis o en posicions de decisió rellevants als llocs de treball, major proporció de vot a l'extrema dreta"*. En aquest sentit ens fixarem sobretot el comportament d'explotadors agrícoles; artesans, comerciants i empresaris, així com alts directius, amb alts nivells d'estudis (estudis superiors) i treballadors no assalariats independents i ocupadors. Tot i així, no deixarem de banda els altres components de classe que es poden registrar als diferents models.

4.1.1. Le Pen

A la taula 6 es pot veure els models pel que fa a la classe en termes generals respecte el vot a la Marine Le Pen com a candidata del *Front national* en la primera volta de les eleccions presidencials del 23 d'abril de 2017. El que podem trobar del principal tema d'estudi és que les 3 categories amb més recursos tenen un efecte negatiu en el vot a Le Pen mentre que les altres 3 categories tenen un efecte molt superior i positiu, si només prenem en consideració el model **CSP**, on només veiem les categories socioprofessionals actives. Tot i així, veiem que l'efecte d'explotadors agrícoles i artesans, comerciants i empresaris requereix una gran proporció d'aquests perquè es noti un descens notable en el vot a Le Pen. Si prenem en consideració el model **CSP FR**, veiem que el comportament de les classes actives és similar a l'anterior, afegint que l'efecte dels jubilats no és significatiu i el del grup heterogeni d'inactius és positiu. Fixant-nos ara en **Educació** (nivell d'estudis), veiem que els estudis *per se* són negatius pel vot de Le Pen, però són substancialment negatius (l'efecte és més important) pels que tenen menys estudis i després, amb la meitat d'intensitat, els que tenen estudis superiors, universitaris. En relació amb el **Treball** (relació amb el mercat de treball), justament els independents i els ocupadors són els que tenen un efecte negatiu respecte el vot a Le Pen, mentre que els desfavorits (treballadors a la llar, aturats i, en menor grau, assalariats) són molt més propicis al vot de la candidata.

Ara bé, el model principal d'estudi és el de **Wright**, un model teòric basat en les categories socioprofessionals actives, així com els altres dos components de rellevància de l'acadèmic estatunidenc: l'educació (qualificació) i la relació amb el treball (possessió dels mitjans de producció i/o control d'aquests en la pressa de decisions). En aquest model cal destacar que hi ha un traspàs de la importància en la intensitat de l'efecte al nivell d'estudis i, sobretot, la relació amb el treball. A més, els efectes de les categories socioprofessionals canvi en el sentit: mentre que l'explotador agrícola suposa un augment en el vot a Le Pen, ara la major presència d'empleats suposa un perjudici. Les altres categories socioprofessionals no tenen canvis substancials, exceptuant els artesans, comerciants i empresaris, que deixen de tenir un efecte significatiu. Si em centro en els efectes principals d'aquest model veiem com hi ha un canvi important pel que fa als estudis, sent els que tenen menys nivells d'estudis un bloc que suposa menor vot a la candidata del *Front* i, a la contra, recolliria més vots a més educació, substancialment amb els titulats amb batxillerats i cicles del mateix nivell. Finalment, els treball també patiria un canvi, ja que ara, els que abans tenien un efecte negatiu, ara és positiu (independents i ocupadors), però la resta es mantenen similars.

Taula 6. Regressions sobre el vot de classe a Le Pen

	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**15,464**	**16,041**	**55,292**	**8,739**	**6,178**
Explotadors agrícoles	- 0,06	- 0,053	-	-	0,017
Artesans, comerciants, empresaris	- 0,082	- 0,085	-	-	0,002
Alts directius	- 0,182	- 0,207	-	-	- 0,053
Professionals intermedis	0,073	0,057	-	-	0,018
Empleats	0,126	0,111	-	-	- 0,025
Treballadors / obrers	0,299	0,283	-	-	0,022
Jubilats	-	- 0,037	-	-	-
Altres inactius	-	0,112	-	-	-
Estudis superiors	-	-	- 0,361	-	0,061
Batxillerat	-	-	- 0,102	-	0,114
CAP o BEP	-	-	- 0,426	-	- 0,103
BEPC o res	-	-	- 0,674	-	- 0,331
Assalariats	-	-	-	0,209	0,332
Independents	-	-	-	- 0,121	0,03
Ocupadors	-	-	-	- 0,072	0,153
Aturats	-	-	-	0,439	0,377
Treballadors a la llar	-	-	-	0,766	0,727
R2	0,142	0,1547	0,1856	0,1483	0,3356
R2 ajustat	0,1419	0,1545	0,1855	0,1482	0,3353
p-value	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05

Font: elaboració pròpia.

4.1.2. Dupont-Aignan

El cas de Dupont-Aignan el comportament varia prou respecte el de l'anterior candidata analitzada. En aquest cas veiem una gran variació entre els models **CSP** i **CSP FR**, pel que

ens centrarem directament en analitzar el model controlant (**Wright**) amb **Educació** i **Treball**, ja que es comporten de manera similar en els models propis, com en el model de **Wright**. En aquest model veiem com les categories socioprofessionals d'agrícoles i professionals intermedis tenen un efecte positiu respecte el vot a Dupont-Aignan (especialment els primers) mentre que els artesans, comerciants, empresaris, alts directius i empleats tenen un efecte negatiu, tenint els treballadors i obrers un efecte que no és significatiu. De nou, l'efecte dels estudis i el treball és més important en alguns casos que no pas les categories socioprofessionals: els que tenen un efecte positiu són de nou els titulats amb batxillerat i tots els que estan dins de la relació laboral formal, és a dir que els aturats li van a la contra a Dupont-Aignan (l'efecte dels treballadors a la llar no és significatiu).

Taula 7. Regressions sobre el vot de classe a Dupont-Aignan

	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**3,008**	**12,525**	**8,592**	**2,627**	**3,898**
Explotadors agrícoles	**0,033**	**- 0,063**	-	-	**0,01**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,018**	**- 0,113**	-	-	**- 0,031**
Alts directius	**0,006**	**- 0,086**	-	-	**- 0,009**
Professionals intermedis	**0,043**	**- 0,051**	-	-	**0,008**
Empleats	**0,023**	**- 0,071**	-	-	**- 0,008**
Treballadors / obrers	**0,043**	**- 0,051**	-	-	0,002
Jubilats	-	**- 0,093**	-	-	-
Altres inactius	-	**- 0,107**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,072**	-	**- 0,018**
Batxillerat	-	-	**0,011**	-	**0,02**
CAP o BEP	-	-	**- 0,052**	-	**- 0,034**
BEPC o res	-	-	**- 0,065**	-	**- 0,045**
Assalariats	-	-	-	**0,054**	**0,058**
Independents	-	-	-	**0,019**	**0,033**
Ocupadors	-	-	-	**0,06**	**0,084**
Aturats	-	-	-	**- 0,086**	**- 0,09**
Treballadors a la llar	-	-	-	**- 0.013**	- 0.011
R2	0,0338	0,0391	0,0356	0,066	0,0966
R2 ajustat	0,0336	0,0388	0,0355	0,0659	0,0962
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

4.1.3. Le Pen i Dupont-Aignan

Per acabar, el model on la variable dependent és la suma dels dos principals candidats a la dreta de *les Républicains* es veu prou similar al del vot a Le Pen (segurament pel percentatge de vot que diferencia a un candidat i l'altre). Tot i així, hi ha diferències rellevants a destacat. Per començar, en el cas dels models **CSP** i **CSP FR**, els efectes s'enforteixen substancialment, tot i no haver canvis en el sentit de l'efecte, excepte en el cas del segon model, on els professionals intermedis, empleats i altres inactius deixen de tenir un efecte

significatiu. Pot ser és interessant destacar l'efecte negatiu i significatiu que tenen els jubilats en el vot a l'extrema dreta, efecte arrossegat principalment pel vot a Dupont-Aignan.

Les altres diferències ja es troben principalment en el model més explicatiu del vot segons l'R^2, el model de **Wright** pel vot a l'extrema dreta en conjunt: primer, en aquets cas totes les variables independents són significatives i, segon, els artesans, comerciants i empresaris, ara que l'efecte és significatiu cal també dir que és un efecte negatiu en el vot a l'extrema dreta, al mateix nivell que empleats i alts directius. Pel que fa a l'educació i el treball no hi ha canvis substancials respecte al cas de Le Pen.

Taula 8. Regressions sobre el vot de classe a Le Pen i Dupont-Aignan

	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**18,471**	**28,566**	**63,885**	**11,366**	**10,076**
Explotadors agrícoles	**- 0,027**	**- 0,115**	-	-	**0,027**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,1**	**- 0,198**	-	-	**- 0,029**
Alts directius	**- 0,175**	**- 0,294**	-	-	**- 0,62**
Professionals intermedis	**0,116**	0,006	-	-	**0,027**
Empleats	**0,148**	0,04	-	-	**- 0,033**
Treballadors / obrers	**0,342**	**0,234**	-	-	**0,024**
Jubilats	-	**- 0,129**	-	-	-
Altres inactius	-	0,005	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,433**	-	**0,043**
Batxillerat	-	-	**- 0,09**	-	**0,134**
CAP o BEP	-	-	**- 0,478**	-	**- 0,136**
BEPC o res	-	-	**- 0,739**	-	**- 0,376**
Assalariats	-	-	-	**0,263**	**0,39**
Independents	-	-	-	**- 0,103**	**0,064**
Ocupadors	-	-	-	- 0,013	**0,237**
Aturats	-	-	-	**0,354**	**0,287**
Treballadors a la llar	-	-	-	**0,753**	**0,717**
R2	0,147	0,1561	0,187	0,1441	0,3383
R2 ajustat	0,1469	0,1559	0,1869	0,144	0,338
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

4.2. Gènere

En aquets apartat farem un anàlisis similar pel que fa a les variables d'estudi, tot i que en comptes de ser sobre el total, diferenciarem les variables independents en homes i dones, per veure si hi ha un comportament diferencial[3] segons el gènere. La hipòtesis corresponent a resoldre en aquest apartat és que *"no hi ha diferències entre el comportament de les classes entre homes i dones respecte el vot a l'extrema dreta"*.

[3] S'ha comprovat que els estàndards dels models dels homes no difereixen substancialment respecte als de les dones, de tal forma que es pot prendre la comparativa amb suficient validesa.

4.2.1. Le Pen

Taula 9. Regressions sobre el vot a Le Pen per gènere

Dones	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**18,732**	**24,414**	**39,211**	**13,404**	**27,505**
Explotadores agrícoles	**- 0,185**	**- 0,268**	-	-	0,024
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,179**	**- 0,265**	-	-	- 0,002
Altes directives	**- 0,359**	**- 0,478**	-	-	**- 0,139**
Professionals intermedis	0,006	**- 0,114**	-	-	**0,019**
Empleades	**0,205**	**0,093**	-	-	0,011
Treballadores / obreres	**0,385**	**0,277**	-	-	**0,023**
Jubilats	-	**- 0,209**	-	-	-
Altres inactives	-	**0,089**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,309**	-	**- 0,244**
Batxillerat	-	-	**0,042**	-	**- 0,256**
CAP o BEP	-	-	**- 0,437**	-	**- 0,573**
BEPC o res	-	-	**- 0,858**	-	**- 0,996**
Assalariades	-	-	-	**0,251**	**0,577**
Independents	-	-	-	**- 0,626**	- 0,013
Ocupadores	-	-	-	**- 0,35**	**0,157**
Aturades	-	-	-	**0,672**	**0,713**
Treballadores a la llar	-	-	-	**0,833**	**0,855**
R2	0,0743	0,1059	0,1481	0,1228	0,2919
R2 ajustat	0,0741	0,1057	0,1481	0,1226	0,2916
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**
Homes	**CSP**	**CSP FR**	**Educació**	**Treball**	**Wright**
Coeficient	**16,097**	**17,535**	**22,779**	**10,515**	**10,014**
Explotadores agrícoles	**- 0,049**	**- 0,065**	-	-	- 0,011
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,061**	**- 0,084**	-	-	- 0,011
Altes directives	**- 0,211**	**- 0,248**	-	-	**- 0,087**
Professionals intermedis	**0,165**	**0,134**	-	-	- 0,002
Empleades	**0,125**	**0,094**	-	-	**- 0,094**
Treballadores / obreres	**0,397**	**0,371**	-	-	**0,019**
Jubilats	-	**- 0,054**	-	-	-
Altres inactives	-	**0,045**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	-0,014	-	**0,15**
Batxillerat	-	-	**0,328**	-	**0,171**
CAP o BEP	-	-	**- 0,19**	-	**- 0,188**
BEPC o res	-	-	**- 0,548**	-	**- 0,572**
Assalariades	-	-	-	**0,438**	**0,555**
Independents	-	-	-	**- 0,07**	**- 0,035**
Ocupadores	-	-	-	**- 0,092**	**0,197**
Aturades	-	-	-	**0,692**	**0,591**
Treballadores a la llar	-	-	-	**- 0,553**	- 0,106
R2	0,1263	0,1284	0,1555	0,128	0,3045
R2 ajustat	0,1261	0,1282	0,1554	0,1279	0,3042
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

La taula 9 mostra un comportament similar entre homes i dones tot i que cal transcendir en els punts diferencials. Per començar, a partir de l'R^2 podem veure que hi ha una diferència substancial entre els models **CSP** i **CSP FR**, on al cas dels homes explica molt més la classe sobre el vot que no pas les dones. Tot i així, pel que fa als components d'aquests mateixos

models destaca principalment els professionals intermedis: si bé les professionals intermèdies tenen un efecte que no és significatiu en el primer model i en el segon és negatiu, al cas dels homes es positiu en tots dos models. Per la resta de components, tot i haver diferències en les magnituds dels efectes no substancials, els sentits d'aquests són idèntics.

Pel que fa a l'**Educació** hi ha un comportament similar, tot i que els estudis superiors en homes no és significatiu per explicar el vot a Le Pen, la resta de components tenen un efecte en el mateix sentit, encara que difereixen en la magnitud: per exemple, a les dones tenir el CAP o BEP té un efecte negatiu molt més fort que no pas als homes i als homes tenir el batxillerat té un efecte positiu molt més fort que no pas a les dones. En relació amb el **Treball**, només difereixen en l'efecte respecte a les treballadores de la llar: sembla important tenir-ho en compte en tant que la divisió sexual del treball, les dones ocupen especialment aquest lloc al món del treball. En aquest cas veiem que les dones que treballen a la llar opten molt més pel vot al *Front national* que no pas els homes amb la mateixa relació laboral.

Com en el cas de l'anàlisi exclusiu de classe, si ens centrem en el model de **Wright**, trobem també similituds i diferències, on aquest cas sembla pesar més les segones que no pas les primeres. Per començar, si bé per les dones no és significatiu l'estudi d'explotadores agrícoles, artesanes, comerciants, empresàries, empleades i independents, pels homes no són significatius aquestes dues primers categories ni els professionals intermedis i els treballadors a la llar (com comentàvem abans, sector especialment ocupat per dones). A part d'això, en els que són significatius en ambdós casos, trobem diferents comportaments pel que fa als que tenen estudis de batxillerat o superiors, positius pels homes i negatius per les dones. En la resta, sobre tot en relació amb el treball, el comportament és similar.

4.2.2. Dupont-Aignan

El cas de Dupont-Aignan el comportament varia prou respecte el de l'anterior candidata analitzada, com en l'apartat de només la classe. En aquest sentit, també analitzarem només el model de **Wright**, tot i que en aquest cas, a diferència de l'apartat anterior, els altres models també aportarien prou informació si tinguéssim espai per fer l'anàlisi. Però per una qüestió de coherència de tots els apartats i per limitar la feina del treball, em centraré en l'últim model. Seguint l'anàlisi de gènere de Le Pen, començant pel nivell de significació d'aquest model veiem com les variables independents de les dones que no són significatives són només les empleades i les que tenen títols de batxillerat, mentre que pels homes són els alts directius i els treballadors / obrers. Pel que fa a les categories socioprofessionals que són significatives a tots dos models, els sentits i efectes són molt similars, així com pel cas dels estudis i la relació

amb el treball. D'aquests últims cal destacar que les treballadores de la llar tenen un efecte en el mateix sentit que els homes, però la magnitud és més important en les dones.

Taula 10. Regressions sobre el vot a Dupont-Aignan per gènere

Dones	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**3,585**	**4,913**	**7,019**	**3,183**	**4,924**
Explotadores agrícoles	**0,021**	- 0,006	-	-	**0,012**
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,034**	**- 0,058**	-	-	**- 0,036**
Altes directives	**- 0,01**	**- 0,033**	-	-	**- 0,032**
Professionals intermedis	**0,054**	**0,03**	-	-	**0,013**
Empleades	**0,042**	**0,019**	-	-	- 0,004
Treballadores / obreres	**0,07**	**0,046**	-	-	**0,012**
Jubilats	-	**- 0,028**	-	-	-
Altres inactives	-	**- 0,034**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,075**	-	**- 0,035**
Batxillerat	-	-	**0,029**	-	- 0,006
CAP o BEP	-	-	**- 0,085**	-	**- 0,093**
BEPC o res	-	-	**- 0,069**	-	**- 0,099**
Assalariades	-	-	-	**0,088**	**0,116**
Independents	-	-	-	**- 0,033**	**0,035**
Ocupadores	-	-	-	**0,069**	**0,13**
Aturades	-	-	-	**- 0,101**	**- 0,096**
Treballadores a la llar	-	-	-	**- 0,02**	**- 0,014**
R2	0,0226	0,0269	0,0203	0,0502	0,0765
R2 ajustat	0,0225	0,0267	0,0202	0,0501	0,0761
p-value	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05
Homes	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**3,421**	**3,998**	**4,411**	**2,593**	**3,723**
Explotadores agrícoles	**0,048**	**0,04**	-	-	**0,016**
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,01**	**- 0,02**	-	-	**- 0,037**
Altes directives	**0,028**	**0,018**	-	-	0
Professionals intermedis	**0,06**	**0,05**	-	-	**0,008**
Empleades	0,006	-0,002	-	-	**- 0,025**
Treballadores / obreres	**0,053**	**0,044**	-	-	0
Jubilats	-	**- 0,012**	-	-	-
Altres inactives	-	**- 0,023**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,059**	-	**- 0,05**
Batxillerat	-	-	**0,075**	-	**0,028**
CAP o BEP	-	-	**0,015**	-	**- 0,031**
BEPC o res	-	-	**- 0,037**	-	**- 0,078**
Assalariades	-	-	-	**0,095**	**0,095**
Independents	-	-	-	**0,049**	**0,058**
Ocupadores	-	-	-	**0,106**	**0,129**
Aturades	-	-	-	**- 0,133**	**- 0,121**
Treballadores a la llar	-	-	-	**- 0,222**	**- 0,164**
R2	0,0262	0,0275	0,0324	0,0619	0,0888
R2 ajustat	0,0261	0,0272	0,0323	0,0617	0,0884
p-value	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05

Font: elaboració pròpia.

4.2.3. Le Pen i Dupont-Aignan

Per acabar, el model on la variable dependent és el vot total a l'extrema dreta (la suma dels dos principals candidats a la dreta de *les Républicains*) també es veu prou similar al del vot a

Le Pen. Tot i així hi ha més casos significatius que en el model de la candidata per això sembla interessant prestar atenció a les diferències contemplades a la taula 11.

Taula 11. Regressions sobre el vot a Le Pen i Dupont-Aignan per gènere

Dones	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**22,317**	**29,328**	**46,231**	**16,587**	**32,43**
Explotadores agrícoles	**- 0,163**	**- 0,274**	-	-	**0,036**
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,213**	**- 0,323**	-	-	**- 0,038**
Altes directives	**- 0,37**	**- 0,511**	-	-	**- 0,171**
Professionals intermedis	**0,06**	**- 0,084**	-	-	**0,035**
Empleades	**0,248**	**0,112**	-	-	0,007
Treballadores / obreres	**0,454**	**0,323**	-	-	**0,035**
Jubilats	-	**- 0,237**	-	-	-
Altres inactives	-	**0,055**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,384**	-	**- 0,278**
Batxillerat	-	-	**0,072**	-	**- 0,262**
CAP o BEP	-	-	**- 0,522**	-	**- 0,666**
BEPC o res	-	-	**- 0,927**	-	**- 1,095**
Assalariades	-	-	-	**0,34**	**0,693**
Independents	-	-	-	**- 0,659**	0,022
Ocupadores	-	-	-	**- 0,281**	**0,287**
Aturades	-	-	-	**0,571**	**0,617**
Treballadores a la llar	-	-	-	**0,814**	**0,841**
R2	0,0788	0,1076	0,144	0,1172	0,2933
R2 ajustat	0,0787	0,1074	0,1439	0,1171	0,293
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**
Homes	CSP	CSP FR	Educació	Treball	Wright
Coeficient	**19,519**	**21,533**	**27,19**	**13,108**	**13,737**
Explotadores agrícoles	0	**- 0,026**	-	-	0,005
Artesanes, comerciants, empresàries	**- 0,071**	**- 0,104**	-	-	**- 0,048**
Altes directives	**- 0,183**	**- 0,23**	-	-	**- 0,086**
Professionals intermedis	**0,225**	**0,184**	-	-	0,007
Empleades	**0,132**	**0,092**	-	-	**- 0,119**
Treballadores / obreres	**0,451**	**0,415**	-	-	**0,019**
Jubilats	-	**- 0,066**	-	-	-
Altres inactives	-	**0,022**	-	-	-
Estudis superiors	-	-	**- 0,073**	-	**0,1**
Batxillerat	-	-	**0,403**	-	**0,199**
CAP o BEP	-	-	**- 0,175**	-	**- 0,219**
BEPC o res	-	-	**- 0,585**	-	**- 0,65**
Assalariades	-	-	-	**0,533**	**0,65**
Independents	-	-	-	- 0,021	0,022
Ocupadores	-	-	-	0,014	**0,326**
Aturades	-	-	-	**0,559**	**0,47**
Treballadores a la llar	-	-	-	**- 0,775**	**0,27**
R2	0,1286	0,1303	0,1552	0,1349	0,3105
R2 ajustat	0,1284	0,1301	0,1551	0,1348	0,3102
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

En el cas dels models **CSP** i **CSP FR**, els efectes són similars exceptuant els explotadors agrícoles, que no són significatius per homes, i, en el cas del segon model, les professionals intermèdies tenen un efecte negatiu en el vot a l'extrema dreta mentre que els homes tenen un

efecte positiu molt més substancial. També hi ha diferències en la magnitud dels efectes, especialment en el cas dels jubilats o els professionals intermedis en el primer model. Pel que fa a l'**Educació** el sentit dels efectes són iguals tot i variar substancialment en tots els efectes, sent més important en les dones, exceptuant el batxillerat que justament és l'únic que fa créixer el vot a l'extrema dreta en tots dos casos. Pel que fa al **Treball** els casos d'independents i ocupadors no són significatius, mentre que a la dona ho són tots els components. Finalment, al model principal de **Wright** trobem prou casos en les categories socioprofessionals que no són significatius, mentre que dels altres components, només els independents no és significatiu i, a més, no ho és per cap dels dos col·lectius. Primer, per les categories professionals significatives, destaca que tenen el mateix comportament tant a dones com a homes, pel que fa a la magnitud de l'efecte i el seu sentit: artesans, comerciants i empresaris, així com alts directius tenen un efecte negatiu i els treballadors i obrers tenen un efecte positiu pel vot extrem dretà. Pels estudis es repeteix el que passa amb Le Pen, on es diferencien els dos gèneres en els estudis superiors, sent positiu als homes i negatiu a les dones: els homes amb més nivell d'estudis voten més a l'extrema dreta. Finalment, les relacions del treball són pràcticament iguals exceptuant el que dèiem constantment durant tot l'estudi del gènere amb les treballadores a la llar: tot i que en aquest cas es positiu tant per homes com per dones, l'efecte és molt més important a les dones que no pas als homes, on un 1% més de treballadores a la llar en un territori suposaria un 0,84% més de vots a l'extrema dreta.

4.3. Origen

L'últim bloc d'anàlisi tracta del cas de la immigració o origen per classe, diferenciant en funció de l'origen de les persones a França. Això ho farem a partir també del comportament de classe d'ambdós col·lectius, d'una forma similar a l'anàlisi de gènere, tot canviant els components relacionada amb l'estudi i el treball, sintetitzant-lo en un model més proper al del treball, pel nombre de categories de les que desponíem dades, com ja hem comentat anteriorment.

4.3.1. Le Pen

Un dels filons principals històrics a nivell discursius ha sigut el discurs antiimmigració del *Front national*, des de Jean.-Marie Le Pen fins a la seva filla, per això sembla interessant veure com s'ha comportat els territoris segons immigrants o autòctons.

Si comencem fixant-nos en el nivell d'explicació dels models a partir de l'R^2, veiem que hi ha una diferència molt important del que és capaç d'explicar els models dels autòctons francesos amb comparativa dels immigrants.

Taula 12. Regressions sobre el vot a Le Pen per origen

Immigrants	CSP	CSP FR	Treball	Wright
Coeficient	**22,085**	**22,356**	**22,21**	**22,403**
Explotadors agrícoles	- 0,385	- 0,33	-	- 0,349
Artesans, comerciants, empresaris	- 0,447	- 0,331	-	- 0,356
Alts directius	- 0,736	- 0,651	-	- 0,586
Professionals intermedis	- 0,237	- 0,152	-	- 0,092
Empleats	- 0,403	- 0,32	-	- 0,139
Treballadors / obrers	- 0,114	- 0,037	-	0,112
Jubilats	-	- 0,198	-	-
Altres inactius	-	- 0,165	-	-
Estudiants +15	-	-	- 1,584	- 1,269
Aturats	-	-	- 1,313	- 1,107
Treballadors a la llar	-	-	- 0,639	- 0,492
R2	0,0307	0,0386	0,0351	0,0458
R2 ajustat	0,0306	0,0384	0,035	0,0455
p-value	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05
Autòctons	**CSP**	**CSP FR**	**Treball**	**Wright**
Coeficient	**14,465**	**5,088**	**14,767**	**8,259**
Explotadors agrícoles	- 0,052	0,048	-	0,023
Artesans, comerciants, empresaris	- 0,049	0,042	-	- 0,017
Alts directius	- 0,156	- 0,074	-	- 0,127
Professionals intermedis	0,084	0,163	-	0,111
Empleats	0,153	0,232	-	0,163
Treballadors / obrers	0,326	0,397	-	0,307
Jubilats	-	0,074	-	-
Altres inactius	-	0,26	-	-
Estudiants +15	-	-	0,16	0,167
Aturats	-	-	0,563	0,367
Treballadors a la llar	-	-	1,002	1,018
R2	0,1539	0,1811	0,0964	0,2243
R2 ajustat	0,1538	0,181	0,0963	0,2241
p-value	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05

Font: elaboració pròpia.

Més enllà d'això, si passem a mirar els coeficients de les diferents variables, veiem una primer fet absolutament atípic en aquest estudi: absolutament tots els coeficients que acompanyen a les variables dels immigrants, sigui quin sigui el model d'estudi, suposen un descens dels suports a Le Pen: si augmenta la proporció d'immigrants, disminuirà el vot a la candidata de Neuilly-sur-Seine, excepte en el cas dels treballadors immigrants al cas del model de **Wright**. En canvi, pel que fa als autòctons cal destacar que trobem el major suport a major proporció de treballadors i obrers, en tots els casos. Un fet també diferencial d'altres estudis que podem trobar aquí, és el fet que hi ha coeficients que superen valors d'1, que vol dir que per un augment del percentatge d'algun tipus de col·lectiu social, augmenta més d'1% del vot. Cal destacar que aquesta magnitud tant alta es manifesta en les variables que estan incloses al model **Treball**: el que més fa disminuir el vot en el cas dels immigrants és quan hi ha un gran volum d'estudiants de més de 15 anys i, després, les importants bosses

d'immigrants aturats, mentre que en el cas dels autòctons la important presència de treballadores de la llar fa augmentar-li el vot.

Al model de **Wright**, diferenciat substancialment dels apartats anteriors de l'anàlisi, on aquí tots els col·lectius li van a la contra en el cas dels immigrants, excepte el cas que esmentàvem anteriorment sobre els errors: Le Pen aconsegueix afermar-se on hi ha treballadors i obrers. Pel que fa a la resta de components no difereix dels altres models, exceptuant el cas dels explotadors agrícoles i els artesans, comerciants i empresaris, que varien segons el model, però que l'efecte és mínim en comparació amb altres categories o components.

4.3.2. Dupont-Aignan

Taula 13. Regressions sobre el vot a Le Pen per origen

Immigrants	CSP	CSP FR	Treball	Wright
Coeficient	**4,79**	**4,882**	**4,88**	**4,895**
Explotadors agrícoles	**- 0,123**	**- 0,105**	-	**- 0,115**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,1**	**- 0,065**	-	**- 0,071**
Alts directius	**- 0,07**	**- 0,046**	-	**- 0,03**
Professionals intermedis	**- 0,025**	- 0,001	-	0,013
Empleats	**- 0,069**	**- 0,044**	-	0,009
Treballadors / obrers	**- 0,053**	**- 0,031**	-	**0,02**
Jubilats	-	**- 0,07**	-	-
Altres inactius	-	**- 0,041**	-	-
Estudiants +15	-	-	**- 0,075**	**- 0,064**
Aturats	-	-	**- 0,338**	**- 0,345**
Treballadors a la llar	-	-	**- 0,303**	**- 0,299**
R2	0,0107	0,0197	0,0234	0,0259
R2 ajustat	0,0105	0,0195	0,0233	0,0256
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**
Autòctons	**CSP**	**CSP FR**	**Treball**	**Wright**
Coeficient	**2,762**	**0,46**	**5,013**	**3,339**
Explotadors agrícoles	**0,038**	**0,057**	-	**0,032**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,01**	**0,011**	-	**- 0,01**
Alts directius	**0,015**	**0,041**	-	0,004
Professionals intermedis	**0,047**	**0,07**	-	**0,041**
Empleats	**0,028**	**0,051**	-	**0,029**
Treballadors / obrers	**0,048**	**0,07**	-	**0,053**
Jubilats	-	**0,029**	-	-
Altres inactius	-	**0,019**	-	-
Estudiants +15	-	-	**0,053**	**0,037**
Aturats	-	-	**- 0,11**	**- 0,127**
Treballadors a la llar	-	-	**- 0,013**	0,008
R2	0,0421	0,0478	0,0175	0,0603
R2 ajustat	0,042	0,0475	0,0174	0,0601
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

El candidat de *Debout la France* presenta un comportament similar en el sentit dels efectes que són significatius dels models d'immigració, tot i que les categories socioprofessionals que ara afecten més negativament són els sectors agrícoles, en comptes dels alts directius, com en

el cas de Le Pen. Pel que fa als autòctons, en termes generals, hi ha més categories que tenen efectes positius que no pas amb Le Pen, excepte els alts directius que es menten com a bastió contrari als candidats de l'extrema dreta. Entre els dos col·lectius pel que fa a Dupont-Aignan, cal fer especial esment al cas dels que no són significatius: per una banda, ni els empleats ni els professionals intermedis immigrants i, per l'altra banda, ni els alts directius ni les treballadores a la llar autòctones (sembla que a més de ser un col·lectiu feminitzat, és un col·lectiu amb especial presència d'immigrants). Un últim apunt és que la major presència d'aturats, tant immigrants com autòctons, suposen el principal problema pels suports de Dupont-Aignan.

4.3.3. Le Pen i Dupont-Aignan

Taula 14. Regressions sobre el vot a Le Pen i Dupont-Aignan per origen

Immigrants	CSP 6	CSP FR	Treball	Wright
Coeficient	**26,875**	**27,239**	**27,091**	**27,298**
Explotadors agrícoles	**- 0,508**	**- 0,435**	-	**- 0,465**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,547**	**- 0,396**	-	**- 0,427**
Alts directius	**- 0,806**	**- 0,697**	-	**- 0,616**
Professionals intermedis	**- 0,262**	**- 0,153**	-	**- 0,079**
Empleats	**- 0,472**	**- 0,364**	-	**- 0,13**
Treballadors / obrers	**- 0,167**	**- 0,068**	-	**0,132**
Jubilats	-	**- 0,268**	-	-
Altres inactius	-	**- 0,207**	-	-
Estudiants +15	-	-	**- 1,659**	**- 1,334**
Aturats	-	-	**- 1,651**	**- 1,452**
Treballadors a la llar	-	-	**- 0,942**	**- 0,791**
R2	0,0354	0,0471	0,0452	0,0563
R2 ajustat	0,0353	0,0468	0,0451	0,056
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**
Autòctons	**CSP 6**	**CSP FR**	**Treball**	**Wright**
Coeficient	**17,227**	**5,552**	**19,779**	**11,598**
Explotadors agrícoles	**- 0,014**	**0,105**	-	**0,055**
Artesans, comerciants, empresaris	**- 0,059**	**0,054**	-	**- 0,027**
Alts directius	**- 0,142**	**- 0,033**	-	**- 0,123**
Professionals intermedis	**0,131**	**0,233**	-	**0,152**
Empleats	**0,181**	**0,283**	-	**0,192**
Treballadors / obrers	**0,374**	**0,467**	-	**0,36**
Jubilats	-	**0,103**	-	-
Altres inactius	-	**0,279**	-	-
Estudiants +15	-	-	**0,213**	**0,204**
Aturats	-	-	**0,452**	**0,24**
Treballadors a la llar	-	-	**0,989**	**1,026**
R2	0,1625	0,1876	0,0693	0,2148
R2 ajustat	0,1624	0,1874	0,0693	0,2146
p-value	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**

Font: elaboració pròpia.

Per acabar amb l'anàlisi, el vot total de l'extrema dreta te un comportament en ambdós col·lectius i en tots els models, extremadament similar al de Marine Le Pen, fins i tot pel que

fa a l'R^2 i al cas de les zones amb immigrants obrers, on recull l'únic suport positiu. Pot ser, per intentar cercar alguna diferència, cal mirar que les magnituds de suport en el conjunt del vot a l'extrema dreta pel que fa als immigrants, són una mica més negatives per norma, que no pas als de la Marine Le Pen.

5. Conclusions

Al maig d'aquest any, 2019, va sortir la primera edició de *Qué hacer con la extrema derecha en Europa. El caso del Frente Nacional*, un treball fet per l'investigador de la Universitat Complutense de Madrid Guillermo Fernández-Vázquez: aquest treball m'ha ajudat a llegir els resultats que es desprenen de l'anàlisi fet anteriorment, així com veure que hi ha un reforçament dels autors ja esmentats anteriorment. En tot cas, per estructurar la darrera part del treball, l'assimilaré a l'apartat anterior, segons les hipòtesis.

En primer lloc, pel que fa a la hipòtesis principal d'aquest estudi, cal destacar que no hi ha un comportament fàcil de veure entre categories socioprofessionals de "dalt" i les de "baix", en tant que **hi ha suport a l'extrema dreta tant d'explotadors agrícoles com d'obrers i treballadors**. En canvi, és rebutjat el vot a l'extrema dreta bàsicament per alts directius i propietaris de negocis de tot tipus, amb variacions del comportament en funció del candidats, per professions intermèdies i empleats. En termes de nivell educatiu, sí que hi ha una lectura prou convincent de que **els que tenen estudis superiors donen una mica més de suport a l'extrema dreta,** especialment a Dupont-Aignan. Si bé en els models complets, majoritàriament tots els efectes són negatius, disminueix el vot amb més força amb menys estudis. En relació a la posició del treball, no hi ha diferencies en el sentit de l'efecte, ja que pràcticament tots afecten positivament al vot, però cal destacar els aturats i les treballadores de la llar: els primers són un grup molt important pel vot de Le Pen, junt amb els assalariats, en comparativa a independents i ocupadors, mentre que les treballadores de la llar no és significatiu per Dupont-Aignan i per Le Pen és un veritable filo de vots, sent la variable que més aporta al vot segons el model. En aquest aspecte, Fernàndez quan parla dels *"oubliés"* (oblidats) diu exactament: "*Hoy la formación lepenista recoge el 35% de intención de voto entre los argicultores, el 44% entre los obreros, el 29% entre los desempleados y profesionales independientes, el 15% entre los cuadros superiores, el 21% entre las profesiones intermedias, el 35% entre los empleados y el 21% entre los pensionistes. Estos datos dan la medida de la capilaridad de su anclaje y lo diverso de sus apoyos"*. Això concorda perfectament amb el que reflecteixen els resultats i dona peu a establir que estem davant d'una evolució de l'extrema dreta, com a mínim de cara a aquests comicis: la "tesis Philippot", que pren el nom del número 2 de Marine Le Pen durant les eleccions del 2017, partia de la premissa de la necessitat d'ancorar el missatge en el que és la cultura francesa (pàtria, república, Estat del benestar, etc.), així com una retòrica populista en torn d'una democratització del poder per al poble contra un altre, l'enemic (la Unió Europea com a

culpable de la crisis econòmica i els musulmans com a temptadors de l'essència de la cultura francesa, la laïcitat). A part, la premissa contemplava una esquerra que havia abandonat les classes populars, donant-les per perdudes en l'abstenció o parlant en un llenguatge dirigit només als convençuts, així com una dreta en casos de corrupció (Simón, 2017). Aquesta tesis combinada amb la capacitat d'apropar-se discursivament a l'esquerra amb un discurs nacional-antiestablishment, aporta una transversalitat que en un moment populista permet arribar a lluitar per la presidència de la República francesa (Harteveld, 2017; Mayer, 2018).

Il·lustració 1. Un home amb una samarreta del Che al míting de Le Pen a Marseille el 19 d'abril de 2017.

Fotografia de Jordi Borràs.

En segon lloc, la hipòtesis sobre el gènere gira en torn a la possible indiferència de comportament entre homes i dones. En termes generals, i especialment a Dupont-Aignan i les categories socioprofessionals, **no hi ha diferències substancials en el vot per classe entre homes i dones a l'extrema dreta**. Si bé és així majoritàriament, cal destacar dos aspectes que difereixen: per una banda, a alts nivells d'estudi hi ha un comportament similar pels homes que en el conjunt de la població, diferint en les dones que no difereixen per nivell d'estudi especialment; i, per l'altra banda, el cas paradigmàtic de les dones treballadores a la llar. Aquets últim sector te un efecte 4 vegades superior en dones que no pas homes, sent positiu pel vot de l'extrema dreta, especialment a Marine Le Pen. Això s'explica per un sector que està altament feminitzat i precaritzat. Aquí el partit de la candidata dels Hautes-Pyrénées

també ha tingut una estratègia de la mà del guru polític Florian Philippot: això va des del conegut *pinkwashing*, entès a l'acadèmia com els discursos i simbolisme que empren agents polítics per rentar la imatge a partir de postures properes al feminisme (avui en procés d'hegemonització), fins a la "desdiabolització", consistent en treure la imatge impenetrable per sectors moderats amb els discursos frontistes de l'era Jean-Marie (semitisme, masclisme, homofòbia...) (Ainengay, Durovic i Mayer, 2018; Fernández, 2019). La imatge de la Marine Le Pen com a dona lliure que s'enfronta a les imposicions dels homes amb americana que tenen compromisos amb Brussel·les o dels islamismes que atempten contra la llibertat de com ser i vestir les dones de la república laica, dista en aquest sentit dels discursos homòfobs del seu pare. Un exemple paradigmàtic de la nova gestió d'aquests conflictes fronterers entre la voluntat de la base militant d'extrema dreta i els objectius de representar la transversalitat va ser la posició del *Front national* respecte la *Manif pour Tous*, un moviment molt important de caire conservador que es va desenvolupar entre el 2012 i el 2014, amb manifestacions multitudinàries en contra de la llei de matrimoni homosexual d'Hollande. El partit, en comptes d'apostar al 100% o en contra, va deixar fer a la militància lliurament el que volgués i no va prendre partit institucionalment, una forma que dista molt de la postura que havia pres el Jean-Marie en anys anteriors. Això li permet no defraudar una base mentre tempta a votar la seva formació a col·lectius històricament espantats del *Front* com les dones.

I en tercer lloc, pel que fa a l'origen, sembla molt important tenir en compte les diferències entre col·lectius, en tant que uns, els immigrants, es fan servir com arma per aconseguir vots en el gruix de la població votant formada per autòctons agreujats i perdedors per la globalització. És a partir dels resultats que podem resoldre que a major proporció de poblacions migrants fa disminuir el vot a l'extrema dreta, excepte en **el cas d'obrers i treballadors immigrants, que fa créixer els vots a l'extrema dreta**. Es substancial destacar com entre aquests oblidats torna a destacar les treballadores de la llar, amb gran suport pel que fa als autòctons i una gran oposició pel que fa a treballadores immigrants. Però en el sector immigrant, els components que més afecten negativament són les bosses d'estudiants i aturats immigrants. Per tant, si ens fixem en els efectes en els **autòctons hi ha un major suport a l'extrema dreta per part de treballadors, obrers, aturats i les treballadores de la llar**. En aquest sentit, al llibre de Fernández-Vázquez, destaca una lògica esperable en un moment d'auge nacional-popular, reforçat pel conservadorisme social centrat en la cultura francesa, i una crisi econòmica que ha fet estralls en les zones més riques i prosperes de França: la reivindicació passa per un *Wellfare chovinista*, des de la corrent del sobiranisme integral del partit, on transforma un fet social com l'Estat del benestar en propi de la cultura i la identitat

francesa i per això s'ha de garantir prioritàriament als francesos abans que als demés. Passa doncs per crear un nou "sentit comú" a partir de la desconfiança en l'altre i la inseguretat econòmica, on els immigrants són els culpables a partir de tres fets impactants en qualsevol societat europea: els atemptats, especialment les Torres Bessones, la crisi econòmica i la crisi de refugiats. Això pel que fa essencialment a la població autòctona, ja que pel que fa al comportaments de la població immigrant no hi ha uns estudis substancials ni tan sols es diferencia entre els que tenen dret i vot i els que no (Davis i Deole, 2017).

En resum, l'estudi permet veure la importància relativa de la classe per explicar comportaments del vot, però en un moment de ruptura dels vells partits i un moment on la estratègia populista ha agafat volada, dilueix els efectes de classe. Però sembla rellevant destacar que a dos anys d'aquelles eleccions, sembla que l'actual *Rassemblement national* ha tornat a virar a postures més dretanes i conservadores, encapçalades per la nova hereva Le Pen, Marion Maréchal-Le Pen, una figura important del nacional-conservadorisme dins del partit i que ha assolit fer fora prou part dels seguidors de la tesi "Philippot", tornant a centrar-se al reforçament de la base ideològica de dretes. El futur del vot de classe a l'extrema dreta sembla que es veurà per la capacitat d'aquesta de fer-se hegemònica dins del la dreta.

Il·lustració 2. D'esquerra a dreta, Marion Maréchal-Le Pen, (Gilbert Collard), Marine Le Pen i Jean-Marie Le Pen, el 1r de maig de 2013 a París.

Fotografia d'Eric Feberberg.

6. Bibliografia

- Amengay, A., Durovic, A. i Mayer, N. (2018) «L'impact du genre sur le vote Marine Le Pen», *Revue française de science politique (Presses de Sciences Po)*, 67(6), p. 1067-1087.
- Bouron, S. (2016) «The Strategy of the French Identitaires. Entering Politics through the Media» *Trouble on the Far Right. Contemporary Strategies and Practices in Europe. Political Science. transcript.*
- Carabaña, J. et al. (1995) «Desigualdad y clases sociales. Un seminario en torno a Erik O. Wright», *Colección Igualdad, Fundación Argentaria - Visor Distribuciones*.
- Davis, A.Y. (2005). «Mujeres, raza y clase» (Vol. 30). *Ediciones Akal.*
- Davis, L. i Deole, S. (2017) «Immigration and the Rise of Far-Right Parties in Europe», *CESifo DICE Report*, 15(4), p. 10-15.
- Desrosières, A and Thévenot, L. (2002). «Les catégories socioprofessionnelles». Paris: *La Découverte*.
- Downing, L. (2018) «The body politic: Gender, the right wing and 'identity category violations'», *French Cultural Studies*, 29(4), p. 367-377.
- Fernández, G. (2019) «Qué hacer con la extrema derecha en Europa. El caso del Frente Nacional», *Colección Contextos, Editorial Lengua de Trapo*.
- Gallego, F. (2007) «Neofascistas. Democracia y extrema derecha en Francia e Italia», *Debolsillo*.
- Harteveld, E. (2016) «Winning the 'losers' but losing the 'winners'? The electoral consequences of the radical right moving to the economic left», *Electoral Studies*, 44, p. 225-234.
- Hochschild, A.R. (2001). «Emotion work, feeling rules, and social structure».
- Insee (2019) «Documentation complémentaire sur le recensement». Disponible a [darrera entrada a 11/06/2019]: https://www.insee.fr/fr/information/2383410.
- Ivaldi, G. (2018) «No Longer a Pariah¿ The Front National and the French Party System», *Absorbing the Blow. Populist Parties and their Impact on Parties and Party Systems, ECPR i Rowman & Littlefield International*
- Larralde. B. (2011) «La extrema derecha como fenómeno transnacional. La elección racional y las necesidades insatisfechas», *Editorial Académica Española.*
- Lewis-Beck, M.S., & Stegmaier, M. (2007). «Economic models of voting». In *The Oxford handbook of political behavior*.

- Lubbers, M., & Scheepers, P. (2000). «Individual and contextual characteristics of the German extreme right-wing vote in the 1990s. A test of complementary theories». *European Journal of Political Research*, 38(1), 63-94.
- Mayer, N. (2015) «El auge de la extrema derecha en Europa , por países», *Anuario Internacional CIDOB*, 0(0), p. 241-249.
- Mayer, N. (2016) «Les constantes du vote FN», *Revue Projet*, 354(5), p. 11-14.
- Mayer, N. (2018) «The Political Impact of Social Insecurity in France», *Partecipazione e Conflitto*, 11(3), p. 646-691.
- Norris, P. (2009) «Derecha radical. Votantes y partidos políticos en el mercado electoral», *Serie Ciencia Política, Akal.*
- Rama Caamaño, J. i Cordero, G. (2018) «Who are the losers of the economic crisis? Explaining the vote for rightwing populist parties in Europe after the Great Recession», *Revista Española de Ciencia Política*, (48), p. 13-43.
- Rodríguez, J. L. (2004) «La extrema derecha europea», *Colección Historia, Alianza Editorial.*
- Scrinzi, F. (2017) «Gender and women in the Front National discourse and policy: from "mothers of the nation" to "working mothers"?», *New Formations*, 91(91), p. 87-101.
- Simon Gomez, M.A. (2017) «La Comunidad Imaginada de la Derecha Nacional-Populista», *Revista Internacional de Pensamiento Politico*, 12, p. 261-281.
- Steenbergen, M.R. (2010). «Decomposing the vote: Individual, communal, and cantonal sources of voting behavior in Switzerland». *Swiss Political Science Review*, 16(3), 403-424.
- Urbán, M. (2014) «El viejo fascismo y la nueva derecha radical», *Colección Crítica & Alternativa, Editorial Sylone.*
- Wright, E.O. (1994) «Clases», *Siglo XXI Editores*.
- Wright, E.O. (2018) «Comprender las clases sociales», *Colecciones de antagonismo, Akal*.